

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Lambert Hendricksz en zijn jihad tegen de Barbarijse zeerovers

Schokkenbroek, Joost

Citation

Schokkenbroek, J. (2011). Lambert Hendricksz en zijn jihad tegen de Barbarijse zeerovers. *Leidschrift : Een Behouden Vaart?*, 26(December), 117-129. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/72636>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/72636>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Leidschrift

Historisch Tijdschrift

Artikel/ Article: *Lambert Hendricksz en zijn jibad tegen de Barbarijse zeerovers*

Auteur/ Author: *Joost Schokkenbroek*

Verschenen in/ Appeared in: *Leidschrift*, 26.3 (Leiden 2011) 117-129

Titel uitgave: *Een bebouden vaart? De Nederlandse betrokkenheid bij kaapvaart en piraterij*

© 2011 Stichting **Leidschrift, Leiden, The Netherlands**

ISSN 0923-9146

E-ISSN 2210-5298

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd en/of vermenigvuldigd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission of the publisher.

Leidschrift is een zelfstandig wetenschappelijk historisch tijdschrift, verbonden aan het Instituut voor geschiedenis van de Universiteit Leiden. *Leidschrift* verschijnt drie maal per jaar in de vorm van een themanummer en biedt hiermee al vijftientig jaar een podium voor levendige historiografische discussie.

Artikelen ouder dan 2 jaar zijn te downloaden van www.leidschrift.nl. Losse nummers kunnen per e-mail besteld worden. Het is ook mogelijk een jaarabonnement op *Leidschrift* te nemen. Zie www.leidschrift.nl voor meer informatie.

Leidschrift is an independent academic journal dealing with current historical debates and is linked to the Institute for History of Leiden University. *Leidschrift* appears tri-annually and each edition deals with a specific theme.

Articles older than two years can be downloaded from www.leidschrift.nl. Copies can be ordered by e-mail. It is also possible to order an yearly subscription. For more information visit www.leidschrift.nl.

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in *Historical Abstracts*.

Secretariaat/ Secretariat:

Doelensteeg 16
2311 VL Leiden
The Netherlands
071-5277205
redactie@leidschrift.nl
www.leidschrift.nl

Comité van aanbeveling/ Board of recommendation:

Dr. J. Augusteijn
Prof. dr. W.P. Blockmans
Prof. dr. H.W. van den Doel
Prof. dr. L. de Lig
Prof. dr. L.A.C.J. Lucassen
Prof. dr. H. te Velde

Lambert Hendricksz en zijn jihad tegen de Barbarijse zeerovers

Joost C.A. Schokkenbroek

afb. 1: Bombardement van Algiers, 17 augustus 1816. Olieverfschilderij door Martinus Schouman en Johannes Christiaan Schotel, 1818. Deze geallieerde actie is vastgelegd in opdracht van David van Poeliën. Deze notabele uit Dordrecht schonk het doek aan het Leidse tehuis voor de verminkten van de slag bij Waterloo. De Nederlandse schepen zijn duidelijk zichtbaar en opereren in de voorste gelederen. Links zijn enkele huizen van de stad te zien. Collectie Het Scheepvaartmuseum, inv. nr. S.2016.

Op 27 augustus 1816 bombardeerde een gecombineerd Nederlands-Engels vlooteskader de stad Algiers. Van de ruim dertig oorlogsschepen die aan de actie deelnamen waren er zes geleverd door de kersverse Koninklijke Marine: vijf fregatten en een korvet. De zes schepen, onder bevel van vice-admiraal Theodoor van de Capellen op de *Melampus*, hadden opdracht de Britse hoofdmacht dekking te bieden tegen de beschietingen vanaf de zuidkant van de stad. Edward Pellew, Lord Exmouth, voerde vanaf de *Queen Charlotte* het bevel over de Engelse schepen. Na een gevecht van acht uur viel de stad in handen van de geallieerden. Een groot deel van de stad – destijds met ongeveer 100.000 inwoners één van de grotere steden in het Middellandse Zeegebied – lag in puin. Schattingen over het aantal doden

Leidschrift, jaargang 26, nummer 3, december 2011

lopen uiteen van 4.000 tot 8.000. Van de 151 doden aan geallieerde kant waren er 23 met een Nederlandse nationaliteit.

Na de overgave verklaarde de Dey, de heerser over Algiers, dat hij voortaan zou afzien van aanvallen op Europese koopvaardij schepen in de Middellandse Zee en dat alle gevangen Christenslaven (1.211 in getal, waaronder 28 uit Nederland) zouden worden vrijgelaten en naar huis mochten terugkeren. Het bombardement op Algiers had het gehoopte resultaat gehad. Na eeuwen van overlast en gevaar was een geallieerde zee- en troepenmacht erin geslaagd Algiers eens en voor altijd uit te schakelen.

Na thuiskomst ontving een twintigtal Nederlanders vanwege betoonde dapperheid de Militaire Willems-Orde. De publieke opinie speelde graag in op het succes van deze Nederlandse actie – één van de eerste grote ‘heldendaden’ van onze vloot na de Franse Tijd. Kunstschilders als Martinus Schouman, Johannes Christiaan Schotel en Nicolaas Bauer legden voor het nageslacht het zo succesvol verlopen bombardement vast met olieverf op doek. Deze werken zijn in nationale museumcollecties opgenomen. Lof dichters als Jan Schouten en Samuel Wiselius deden hun uiterste best de overwinnaars van Algiers als helden in bombastisch taalgebruik te presenteren. Deze actie door Nederlanders tegen het beruchte ‘roversnest’ Algiers was zeker niet de eerste uit de vaderlandse geschiedenis, maar misschien wel de meest bejubelde.¹

Tweehonderd jaar eerder al kwam bestrijding van Algiers hoog op de agenda van de Staten-Generaal. Deze bijdrage besteedt aandacht aan de activiteiten van één van de Nederlanders die aan het begin van de zeventiende eeuw het meest gebrand lijkt te zijn geweest op de definitieve uitschakeling van deze voor de Barbarijse kaapvaart zo cruciale stad: Lambert Hendricksz, bijgenaamd Mooy Lambert.²

¹ Zie Remmelt Daalder, ‘1816: Algiers onder vuur’ in: Joost Schokkenbroek en Jeroen ter Brugge (ed.), *Kapers & Piraten. Schurken of helden?* (Zutphen 2010) 44-45. Voor een uitgebreidere beschrijving van het bombardement verwijs ik naar G. van Krieken, *Kapers en kooplieden. De betrekkingen tussen Algiers en Nederland 1604-1830* (Amsterdam 1999) 92-96.

² Ook wordt hij in de literatuur nog wel eens opgevoerd onder de naam Moy Lambert en Lambert Hendricksz Verhoven. In dit artikel noem ik hem steevast bij zijn gangbare achternaam Hendricksz.

Zerk van een zeeheld

In de St. Laurenskerk in Rotterdam ligt tussen de grafzerken van beroemdheden als Aert van Nes, Cornelis Matelieff de Jonge, Witte de With, Jacob van Heemskerck, Johan van Brakel en mevrouw Hein (de weduwe van Piet), het stoffelijk overschot van Lambert Hendricksz. Het grafschrift bevat impliciete verwijzingen naar zijn roemruchte activiteiten tegen Spanjaard en Turk. De tekst op de steen luidt:

*Hier leidt in t graf ' een held manhaft
Mooy Lambert Hendrickszoon
Die in zijn tijd tot Spanjaars spijt
Haar trots heeft het hoofd geboon.
Zijn deftigheid was ook verbreed
Onder de Turkse natie
Die hij dikwijls met zijn metaal
Verwon in korte spacie [tijd].*

Hoewel Lambert Hendricksz kennelijk door tijdgenoten werd gezien als held en na zijn dood werd bijgezet te midden van zeehelden, ligt zijn naam niet direct bestorven op de lippen (of beter: in de vulpennen) van hen die hebben geschreven over Nederlanders en de kaapvaart.

afb. 2: Zilveren penning, geslagen bij gelegenheid van het bestrijden van de Algerijnse vloot op 20 februari 1620. Prins Maurits staat geharnast afgebeeld, met lauwerkrans en Spaanse kraag. De vertaling van het Latijnse omschrift luidt: 'De

gewapende zeerovers worden verdronken,
20 februari 1620'. Collectie Het
Scheepvaartmuseum, inv. nr. A.0023(090)1.

afb. 3: Achtervolging op zee. Keerzijde van de zilveren penning, 1620. Een niet nader gedefinieerd (Nederlands?) schip lijkt de achtervolging te hebben ingezet op een schip met Turkse vlag. Collectie Het Scheepvaartmuseum, inv. nr. A0023(090)2.

In de collectie van Het Scheepvaartmuseum in Amsterdam bevindt zich een gedenkpenning uit 1620 (zie afb. 2 en 3). Volgens de numismatische literatuur kan de penning worden gezien als lofpenning op Prins Maurits, onder wiens opperbevel regelmatig Nederlandse oorlogsvloten naar Algiers zijn gestuurd. De prins – niet Hendricksz – is op de voorzijde afgebeeld. Op de keerzijde is wel een door Lambert Hendricksz uitgevoerde actie tegen Algiers voor de eeuwigheid vastgelegd. Het lijkt dus geen toeval te zijn dat wij zijn naam tegenkomen naast die van zoveel beroemde tijdgenoten, hoewel in de materiële cultuur – althans voor wat betreft de maritiem museale collecties in Nederland – verder weinig andere getuigenissen van Hendricksz' daden zijn terug te vinden. In dit opzicht is de militaire actie van 1816 onder Van der Capellen beter gedocumenteerd.

Niet alleen sinds zijn dood vertoeft Hendricksz tussen de grote zeehelden van zijn tijd. Ook bij leven is hij menigmaal opgetrokken met personen die al naam en faam genoten, of hard op weg waren beroemd te worden. Wie was deze relatief onbekende ijzervreter Hendricksz, die de

Spanjaard kennelijk trots het hoofd heeft geboden, en wiens ‘deftigheid’ onder de ‘Turkse natie’ was verbreid? Welke daden, met zijn ‘metaal’ gericht tegen de Turken, hebben hem – althans in de ogen van zijn tijdgenoten – zoveel roem gegeven? Hoe passen zijn acties in de politiek-militaire constellatie van die periode? En tot slot: is zijn roem terecht en zijn wij hem derhalve ten onrechte vergeten op te nemen in het pantheon van grote zeehelden?

De man en zijn acties

Lambert (ook wel Lambrecht) Hendricksz werd in 1550 geboren. Hij stierf in 1625. Omstreeks 1590 nam hij dienst bij de admiraliteit van de Maze in Rotterdam. Hij bestreed jarenlang de Duinkerker kapers, die grote plaag van onrust en ellende welke opereerden als verlengstuk van de Spaanse koning. Zo wist hij omstreeks 1603 tezamen met kapitein Jan Gerbrandsz de Duinkerker admiraal Adriaen Dircksz gevangen te nemen.³

In 1607 vocht Hendricksz, met mannen als vice-admiraal Alteras en kapiteins Marinus Hollare, Verhoeff, Roest en Harpert Maartensz Tromp (vader van de latere admiraal Maarten Hartpertsz) schouder aan schouder met admiraal Jacob van Heemskerck tegen de Spanjaarden bij Gibraltar. Kort na deze voor Nederland zo cruciale gebeurtenis nam de Nederlandse aanwezigheid in het Middellandse Zeegebied rap toe. In 1610 vertrok admiraal Willem de Zoete, heer van Haultain, met een eskader van 17 oorlogsschepen op expeditie tegen piraten voor de Noord-Afrikaanse kust. Lambert Hendricksz maakte omstreeks 1612 zijn eerste reis naar de Middellandse Zee. Doel van zijn missie was aldaar gevangen genomen en tot christenslaaf verworpen Nederlanders vrij te krijgen.

In 1614 vinden wij zijn naam wederom terug in de annalen. Drie jaar eerder (1611) hadden de Staten-Generaal, na moeizaam onderhandelen van de Engelse koning Jacobus I, de concessie gekregen dat Nederlanders de bestrijding van Engelse zeerovers – nota bene met *eigen* oorlogsschepen – in Engelsen wateren ter hand mochten nemen. De Engelse koning zelf ontbeerde de middelen om de Engelse piraterij aan te pakken. In 1614 was Hendricksz bij de patrouilles betrokken. In Crookhaven dwong hij een aantal Engelse piraten tot overgave. Hij besloot daarna alsnog hun schip aan

³ J.C. de Jonge, *Geschiedenis van het Nederlandsche Zeevezen*. Vijf delen I (Haarlem, tweede druk 1858-1862) 209.

te vallen – een *faux pas*, zelfs tegen piraten. Een aantal werd gedood, een Engels officier raakte ter plekke gewond en Hendricksz ging er met een deel van de op het piratenschip aangetroffen buit vandoor. Later dat jaar vertrok Hendricksz met collega's als Jan Evertsen de Oude en Dirk Jaspersz Cleynsorger in het eskader van admiraal Hillebrand Quast op strafexpeditie tegen Algerijnse kapers.⁴

In 1616 begeleidde Hendricksz de nieuwe Nederlandse consul Wynant de Keyser naar Algiers. Terwijl De Keyser – na aanvankelijke successen – steeds meer verwickeld raakte in moeizame onderhandelingen voerde Hendricksz de strijd tegen de Algerijnen op – een loffelijk streven, maar voor het diplomatiek offensief van de consul ongelukkig getimed.

In 1617 ging een jonge Maarten Harpertsz Tromp (1598-1653) met Lambert Hendricksz mee als kwartiermeester – tien jaar nadat zijn vader met Hendricksz voor Gibraltar had gevochten tegen de Spanjaarden. Tromp nam in de jaren daarna diverse malen deel aan de strijd tegen de Barbarijse kapers en klom in korte tijd op tot stuurman. In 1619 verliet Tromp kortstondig de oorlogsvloot en monsterde aan op een Straatvaarder, een koopvaardijchip met als bestemming de Middellandse Zee, voorbij de Straat van Gibraltar – vandaar de benaming. Later dat jaar namen kapers het schip in bezit en zetten zij de bemanning gevangen. In 1621 overkwam hem hetzelfde lot, maar ditmaal als gevolg van een aanval door Tunesische zeerovers.

Nieuwe vijanden, nieuwe tactiek

Sinds het uitbreken van vijandelijkheden tussen de Nederlanden en Spanje was het Iberisch schiereiland voor ons land vijand nummer één geweest. Vele zeeslagen zijn tussen beide landen uitgevochten – dikwijls in Nederlandse wateren. Een eerste verandering in machtsevenwicht op zee valt waar te nemen na het verslaan – door een geallieerde Engels-Nederlandse vloot – van de Spaanse Armada in de zomer van 1588. Van een staande oorlogsvloot is in die jaren nog geen sprake, maar de succesvolle coöperatie met de Engelsen tegen de gemeenschappelijke vijand leidde tot vergroot zelfvertrouwen op zee. Tegelijkertijd ontstond het inzicht dat er een betere organisatie van de oorlogsvloot moest komen. In de jaren negentig trad meer en meer centralisatie op van de 'navale'

⁴ De Jonge, *Zeevezen*, 232.

activiteiten tegen aartsvijand Spanje. Weliswaar slaagden de Spanjaarden erin de Nederlanders nog een enkele keer in eigen wateren te treffen (zoals bijvoorbeeld bij de Slag bij Sluis in mei 1603), maar de organisatiegraad en het zelfvertrouwen in de Republiek groeiden.

Een bijna symbolische manifestatie van dit zelfvertrouwen kan worden gezien in de gebeurtenissen van 25 april 1607. Die dag had de voor de jonge Republiek zo gunstig verlopen slag bij Gibraltar plaats. Weliswaar liet opperbevelhebber Jacob van Heemskerck het leven, maar voor het eerst waren Nederlandse (Hollandse en Zeeuwse) oorlogsschepen erin geslaagd de vijand in thuiswateren aan te vallen. Onmiddellijk na afloop van het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) herhaalde admiraal Joachim Hendricks Swartenhondt dit stoutmoedig staaltje en werden de Spanjaarden ten tweede male in betrekkelijk korte tijd (14 jaar) voor Gibraltar verslagen. Wederom bleek het oppermachtige Spanje kwetsbaar. Het Nederlands maritiem machtsvertoon in onder andere het Middellandse Zeegebied was groot.

Toch had juist gedurende dit Twaalfjarig Bestand een interessante kentering plaats. Meer en meer kwam de prioriteit te liggen bij de bescherming van de inmiddels zo omvangrijke Nederlandse koopvaardijvloot. Admiraliteiten onttrokken bijvoorbeeld hun schepen aan de al decennia lang opererende blokkadevloot voor Vlaanderen. De gevaarlijkste gebieden voor de waardevolle koopvaarders waren het Kanaal tot aan Gibraltar, waar Engelse kapers de scepter zwaaiden, en de Middellandse Zee, waar Barbarijse kapers heer en meester waren. De admiraliteitscolleges rustten tegen deze zeerovers betrekkelijk kleine eskaders uit van twee of drie schepen. Nederland had grote economische belangen in het Middellandse Zeegebied. Niet alleen op de kusten van het Iberisch schiereiland, maar ook in Italië, het Midden-Oosten, Turkije en tot aan de Levant drongen Nederlandse koopvaardij schepen door tot havens en ankerplaatsen.

Barbarijse kapers vormden een grote dreiging voor de Republiek. In 1614 kwam de Marokkaanse havenstad Marmora aan de Atlantische kust in handen van Spanje. Van oudsher was deze stad kweekvijver voor en broeiest van zeerovers geweest. Het machtsevenwicht in de kaapvaart en piraterij in Noord-Afrika verschoof nu naar Tunis en Algiers. Algiers maakte deel uit van het Ottomaanse Rijk, men sprak er Turks, en de naam van de sultan stond gegraveerd op de munten. Ondanks de hechte, hiërarchisch feitelijk ondergeschikte band met Istanbul, voerden de Algerijnen een eigen buitenlandse politiek. Onophoudelijk richtte de Dey

van Algiers met zijn sterke zeemacht schade aan bij Europese schepen en bracht hij ellende onder de gevangen genomen zeelieden.

De Algerijnse kapersvloot groeide snel. Zo snel dat de Staten-Generaal zich in toenemende mate in verlegenheid zagen gebracht door de inbeslagname van Nederlandse schepen en het tot slaaf maken van de bemanning door Algerijnse kapers. Nederlands diplomatiek offensief bood geen soelaas. Kooplieden en reders drongen bij de Staten-Generaal aan op militaire actie. De eerste openlijke actie van de kant van de Staten-Generaal kwam in 1615, toen onder bevel van Jan Pellicoren twee oorlogsschepen naar Algiers vertrokken. Met zijn missie boekte Pellicoren echter weinig resultaat, vooral omdat hij er niet in slaagde onderweg Algerijnse kapers gevangen te nemen en zo ‘wisselgeld’ te hebben voor de Nederlandse gevangen. In die periode overwogen de Staten-Generaal bovendien, naast eventueel militair ingrijpen, langs diplomatieke weg resultaten te boeken.

In augustus 1616 arriveerde Wynant de Keyser als eerste Nederlandse consul in Algiers. Kort na aankomst had hij al 76 Nederlandse Christenslaven opgespoord – en er 54 vrij gekregen via lossing (betaling van losgeld). Echter, de belangrijkste taak van De Keyser was niet zozeer het vrij krijgen van slaven, maar vooral toezicht houden op de kaapvaart.⁵ In 1617 vertrok een vloot van zeven oorlogsschepen naar Algiers. De Republiek had de primeur: niet eerder had een Europese mogendheid een dergelijk grootschalige actie tegen de Barbarijse kapers overwogen.⁶ Ook deze expeditie was echter niet succesvol.

In 1618 kreeg Lambert Hendricksz het opperbevel over de oorlogsvloot, wederom met bestemming Algiers. Hij kreeg een betrekkelijk groot eskader van veertien schepen mee. Het uitrusten van deze strafexpeditie onder bevel van Lambert Hendricksz is niet alleen vermeldenswaardig als op zichzelf staand feit. Interessant detail is ook dat de Nederlandse opperbevelhebber in juli 1618, na twee dagen van hevige strijd, in nauwe samenwerking met nota bene een Spaans eskader nabij het hem wel bekende Gibraltar maar liefst elf van de twintig Algerijnse kaperschepen wist uit te schakelen.

Hendricksz had hen volgens de instructies van de Staten-Generaal gevangen moeten nemen. Hij besloot echter anders door hen de voeten te spoelen (overboord te gooien) en te laten verdrinken – een methode die

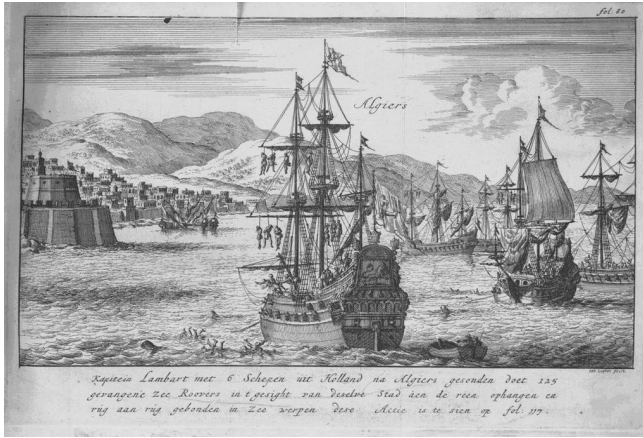
⁵ Van Krieken, *Kapers en kooplieden*, 13-16.

⁶ J.R. Bruijn, *Varend verleden. De Nederlandse oorlogsvloot in de zeventiende en achttiende eeuw* (Amsterdam 1998) 29-30.

Hendricksz ongetwijfeld vele malen had toegepast of toegepast had zien worden bij Duinkerker kapers.⁷ Vervolgens zeilde hij met zijn oorlogsschepen naar Algiers en beschoot de stad. Hendricksz' heldendaden tegen die zo gevreesde en gehate Barbarijers werden in pamfletten breed uitgemeten. In priester Pierre Dan vond Hendricksz een belangrijke bondgenoot. In diens *Historie van Barbaryen* (Amsterdam 1684) wijdt hij uit over de goede daden van Hendricksz, zo sterk gericht op de strijd tegen de gehate muzelmannen en voor de christelijke zaak: het vrij krijgen van Christenslaven. Volgens Dan is Hendricksz naar Algiers gekomen met 125 gevangen genomen zeerovers. Hij eiste onmiddellijke vrijlating van alle Nederlandse gevangenen. Om de dralende Algerijnen tot grotere spoed te manen liet hij duidelijk zichtbaar vanuit de stad de gevangen zeerovers ophangen of rug aan rug gebonden over boord zetten. De daarop in Algiers heersende droefheid was, aldus Dan, toch echt het gevolg van de onwil van de Dey om aan de Nederlandse eis gehoor te geven. Pierre Dan, en met hem toch ook de illustere illustrator van zijn boek, Jan Luyken, heeft belangrijk bijgedragen aan de fraaie reputatie van Hendricksz.⁸

⁷ Zie voor een recent artikel over Nederlandse acties tegen Duinkerker kapers A.P. van Vliet, “‘Foeij ongehoorde daed! De luydjens die maer varen/Tot winning van brood te werpen in de baren!’ Duinkerkers: kapers of zeerovers?” in: Joost Schokkenbroek en Jeroen ter Brugge ed., *Kapers & Piraten*, 29-39. Van Vliet behandelt hierin onder andere de problematiek rond en publieke opinie over het ‘voetspoelen’.

⁸ Zie voor een recente, uitgebreide beschrijving van de beeldvorming over Nederlandse acties tegen Barbarijse kapers M. van Gelder, “‘Een verlochend Christen [is] een quaetsten Mahumetaen’”. Nederlandse renegaten in beeldvorming en praktijk’, in: Joost Schokkenbroek en Jeroen ter Brugge ed., *Kapers & Piraten*, 41-55, met name 48-54.

afb. 4: Nederlandse oorlogsschepen voor Algiers. Prent door Jan Luyken. Luyken verbeeldt hier het moment waarop kapitein Lambert Hendricksz met zijn schepen in 1618 voor de stad verschijnt. Als provocatie heeft hij 125 gevangenen Barbarijse kapers aan de ra's laten ophangen en rug aan rug vastgebonden in zee laten gooien. In werkelijkheid hadden deze acties niet plaats in het zicht van de stad. Prent uit P. Dan, *Historie van Baryen* (Amsterdam 1684). Collectie Maritiem Museum Rotterdam, inv. nr. Arch 3 C32.

In de Republiek steeg zijn roem tot ongekende hoogte. Ondertussen steeg het water consul Wynant de Keyser tot de lippen. Hoe succesvol Hendricksz in de ogen van menig landgenoot dan ook mocht zijn geweest, het had De Keyser's diplomatieke missie geen goed gedaan. De consul moest in 1618 na de beschieting van de stad enkele maanden in de gevangenis slijten. Zijn huis werd geplunderd.⁹

De samenwerking tussen Spanje en de Republiek bij de bestrijding van de Barbarijse kaapvaart is – althans voor de jaren van het Twaalfjarig Bestand (1609-1621), toen oorlogshandeling tussen de beide landen waren gestaakt – niet geheel onlogisch. Beide landen hadden belang bij de samenwerking. Spanje was al decennia lang in gevecht met de sultan van Istanbul, leider van het Ottomaanse Rijk. In 1571 culmineerde deze strijd in de zeeslag bij Lepanto. De Republiek had belang bij een machtige

⁹ Van Krieken, *Kapers en kooplieden*, 18; Van Gelder, 'Verlochend Christen', 45-46.

bondgenoot in de strijd tegen de snel en uiterst efficiënt opererende Noord-Afrikaanse kapers. Andersom hadden de Barbarijse kapers er belang bij dat de Nederlanders na hervatting van de Opstand tegen Spanje successen tegen de Habsburgers zouden behalen. In 1622 sloten de Algerijnen vrede met de Republiek, in 1623 gevolgd door een vredestractaat met Engeland. Onder andere de vrees voor een gecombineerde Nederlands-Engelse aanval bracht hen tot de onderhandelingstafel in Istanbul, waarna de Dey in Algiers ermee moest instemmen.¹⁰

De Algerijnen waren onder de indruk van de Nederlands-Spaanse samenwerking. Vanuit Algiers werd aangedrongen op vrede. In juni 1619 werd een wapenstilstand overeengekomen voor zes maanden. Er zijn toen geen Nederlandse schepen genomen, of Algerijnse kapers gevangen gezet. Bij het aflopen van de termijn van zes maanden gingen de Algerijnen onvervaard door met het in beslag nemen van schepen en gevangen zetten van bemanningen. Tussen 6 en 26 december 1619 brachten zij in Algiers in totaal zeventien schepen op; dertien van deze zeventien voerden de Nederlandse driekleur.¹¹ Zeer grote schade brachten de Algerijnen toe in de jaren 1620-1621. Ondanks intensieve patrouillering door onder andere Lambert Hendricksz in 1619 en 1620 wisten zij grote hoeveelheden schepen in beslag te nemen. Van Krieken noemt een getal van 82 Nederlandse schepen alleen al in 1620!¹² Berekeningen wijzen uit dat Algerijnse kapers tussen 1617 en 1625 niet minder dan 206 Nederlandse schepen hebben opgebracht. De Dey beschikte dan ook over een sterke zeemacht. Volgens schattingen bestond de Algerijnse vloot in 1623 uit drie galeien, vijfenzeventig linesschepen en honderd kleinere, licht bewapende vaartuigen.

Aan het eind van het Twaalfjarig Bestand, toen hervatting van oorlog met Spanje evident was, moesten de admiraliteiten ten tweede male de tactiek herzien ten aanzien van de bestrijding van zeeroverij voor de Noord-Afrikaanse kust. De (korte) periode van militaire expedities met grotere aantallen schepen was voorbij. Patrouilleren met twee of drie schepen kwam er voor in de plaats, later gevolgd door geregelde konvooidienst. Tweemaal per jaar – in september en december – voegden oorlogsschepen zich bij de

¹⁰ Van Krieken, *Kapers en kooplieden*, 23.

¹¹ Bruijn, *Varend verleden*, 30.

¹² Van Krieken, *Kapers en kooplieden*, 16. De Jonge geeft grotere aantallen. Volgens zijn gegevens zijn in 1619 en 1620 in dertien maanden tijd maar liefst 143 Nederlandse schepen genomen. De Jonge, *Zeevezen*, 231-232.

koopvaarders met bestemming Middellandse Zeegebied en Levant. Tot aan het eind van de achttiende eeuw bleef dit konvoosysteem gehandhaafd.

Voorlopig leek vrede – althans voor wat de Algerijnen betrof – vanaf 1622 haalbaar. Inmiddels had Hendricksz opdracht gekregen de steven te wenden en koers te zetten naar de gebieden waar Duinkerker kapers actief waren. In 1622 – hij was toen inmiddels opgeklommen tot vice-admiraal – en 1624 was hij erg succesvol. Op 25 oktober 1624 – kort voor zijn dood – ontving Hendricksz bij terugkomst uit Duins en onder overlegging van zijn rapport over zijn strijd tegen vier Duinkerker kapers van de Staten-Generaal een gouden medaille. In 1625 overleed hij, 74 jaar oud. Zijn praalgraf in Rotterdam is door de admiraliteit van de Maze verzorgd. Praalgraven van de kant van de Staten-Generaal waren slechts voorbehouden aan Jacob van Heemskerck (†1607), Piet Hein († 1629) en Maarten Harperts Tromp (†1653).

Tot besluit

Ten tijde van de belangrijke, maar betrekkelijk vruchteloze pogingen van Lambert Hendricksz om met een eskader van tien, vijftien schepen Algiers en de Algerijnen vleugellam te maken in hun piraterij-activiteiten beschikte de lokale heerser over een goed geoliede oorlogsmachine. Tientallen bewapende schepen stonden hem ten dienste. Bovendien kon hij gebruik maken van de competenties van goed opgeleide Nederlandse kapiteins, die door hun bekering tot de islam konden worden ingezet op de Algerijnse vloot. Deze renegaten vormden een minstens even grote dreiging voor hun eigen landgenoten als de Barbarijers. Diverse pogingen van Hendricksz om Algiers voor eens en altijd uit te schakelen liepen op weinig uit: een plek in het pantheon van onze vaderlandse geschiedenis lijkt naar huidige maatstaven daarom niet voor hem weggelegd, hoewel Pierre Dan, Jan Luyken, maar ook de onbekende scribent van het lofdicht op zijn zerk, er destijds anders over dachten.

In 1816, tweehonderd jaar later, troffen de Nederlandse en Engelse officieren en manschappen van de geallieerde vloot een geheel andere situatie aan. In 1815 was de Algerijnse vloot nog slechts een schaduw van de zeventiende-eeuwse oorlogsmacht. Zij telde niet meer dan veertien

schepen.¹³ De komst van Van der Capellen en Pellew met meer dan dertig zwaar bewapende, relatief nieuwe en goed gebouwde schepen moet voor de Algerijnen overweldigend zijn geweest. Het is ironisch dat Van der Capellen, in tegenstelling tot Hendricksz wèl succesvol in zijn strijd tegen de Algerijnen, net als Hendricksz in de vergetelheid is geraakt – ondanks de uitgebreide lofzangen van tijdgenoten. Er is wel een verschil: Hendricksz ligt al bijna vierhonderd jaar rustig te midden van een keur aan zeehelden, Van der Capellen moet een graf tussen ‘andere’ grootheden vooralsnog ontberen.

¹³ D. Panzac, *Les corsaires barbaresques, la fin d'une époque, 1800-1820* (Paris 1999) 42. Geciteerd bij L. van den Broek en M. Jacobs ed., *Christenslaven. De slavernij-ervaringen van Cornelis Stout in Algiers (1678-1680) en Maria ter Meetelen in Marokko (1731-1743)*. Werken uitgegeven door de Linschoten-vereeniging CIV (Zutphen 2006) 17.